

DAGBOEK VAN POL OVER DE CUBAREIS GEZONDHEIDSZORG 2001

In november 2000 komt Irma thuis met de mededeling dat er in februari 2001 een studiereis plaats heeft naar Cuba. Mia, een vriendin van Irma, had van deze reis in het AZ Gasthuisberg vernomen en zij gaat ook mee. Zij werkt daar als laborante en heeft vroeger samen met Irma in de chiro gestaan. Mia is ook iemand die graag en veel reist, meestal in groep, en die dus zeker een gemakkelijke reisgezel zal zijn.

Cuba stond al lange tijd op mijn verlanglijstje maar dan als gewone reis. Ik had geen zin om dat in groep te doen. Maar goed, we gaan eens mee kijken en luisteren op de eerste bijeenkomst.

Ik ging wel echt tegen mijn goesting naar de bijeenkomst. Het was jaren geleden dat ik nog in contact was met verenigingen en in groep had gereisd. Vroeger was dat geheel anders en bij groepsreizen was ik steeds zelf de organisator en leider. De laatste 6 jaren waren wat zwaar geweest met arbeid- en familiale problemen en ik zat er toen wat door.

Bovendien nu nog meegaan met zo'n groep speciale mensen, dat zag ik niet zitten. Irma was nl vanuit haar werk als maatschappelijk werkster voor Kind en Preventie sterk geïnteresseerd in deze studiereis. Ik verlangde reeds lang naar Cuba en Irma zou anders toch zonder mij zou gaan. Ik besloot dan maar om haar te vergezellen.

Ik was wel van plan om er voor mezelf en voor de groep het beste van te maken.

Gelukkig nam ik die beslissing want tijdens deze reis hervond ik de vroegere Pol in mij, opgewekt, dansend, leergierig en graag debatterend.

Ik moest bovendien vaststellen dat de groep uit allemaal toffe en interessante mensen bestond.

Mijn bedenkingen waren snel verdwenen evenals de vele vooroordelen over de groep en over CUBA.

DIT DAGBOEK IS EEN SAMENGEVAT
VERSLAG VAN DE REIS, MET DE
REISROUTE EN FEITEN ONDERWEG,
VERTELD ZOALS IK ZE HEB ERVAREN.

Vooraf wat extra informatie over de huidige leefomstandigheden in Cuba, zoals men het ons van verschillende zijden heeft verteld.

- De munt is de peso en is ongeveer 2 Fr. waard
- Het gemiddeld maandloon is 200 pesos, dus velen hebben minder. Een dokter heeft bv. 400 pesos, een verpleegster 200 pesos en een parkwachter 175 pesos. De lonen van de arbeiders liggen ook rond de 175 maar die gaan soms tot het dubbele door meer te produceren.
- Men moet wel rekening houden dat men vele basisgoederen kan kopen door het carnet met rantsoeneringsbons. Denk aan brood, af en toe een kip, melk voor de kinderen en oudjes, rijst enz... Dit kost door die bons slechts een fractie van een peso.
Men kan die goederen kopen in een pesowinkel. Hierdoor kan men met zijn 400 Fr per maand zo'n 14 dagen normaal leven.
Men heeft bv één pistolet per dag, geen ½ l. olie per maand, 2 kg rijst per maand, ½ kip per maand enz...
Ofwel leeft men elke dag met te weinig ofwel, en zo zijn er velen, heeft men verschillende jobs of kan men dollars bemachtigen.
De dollars vergaart men door zaken te verkopen op de zwarte markt of krijgt men langs het toerisme. Velen hebben ook familie in het buitenland en ontvangen langs die weg dollars.
- Naast de peso- of rantsoenwinkels zijn er ook nog de boerenmarkten, de zwarte markt en de dollarwinkels. In deze laatste zijn de prijzen van alle producten ongeveer zoals bij ons.
- Voor ons is dit alles zo moeilijk in te schatten; we leven daar niet en zijn veel luxe gewoon. Bovendien zijn er veel diensten gratis, denk aan gans de

gezondheidszorgen en het onderwijs. Anderzijds zijn elektriciteit, water en verwarming en zelfs de woonst zeer goedkoop.

- Er worden geen woningen gehuurd. Elke Cubaan wordt eigenaar van zijn woning en wel op twee manieren.

1. Of hij ontvangt het huis of appartement gratis van de staat, bv. omwille van zijn uitzonderlijke inzet op het werk of men heeft het gekregen omwille van de prestaties in de revolutie of omdat men eigenaar was voor de revolutie.

2. De anderen bewonen een appartement of een huis en betalen 10 % loon als afbetaling met max. de waarde van het huis en max. 20 j.

Ze zijn wel eigenaar vanaf het begin van het contract.

Al is men eigenaar, men kan zijn huis niet verkopen; het gaat wel over op de kinderen.

- Er is ook werkloosheid en nu meer en meer in

de grote steden. Dit is omwille van de slechtere economische toestand en omwille

dat velen niet willen werken op het platte land.

- De studies zijn kosteloos. Op de middelbare

school is men verplicht om jaarlijks een maand

te gaan werken op het platteland.

- De legerdienst is verplicht voor jongens en de meisjes kunnen als vrijwilligster in het leger.

De legerdienst bedraagt 2 jaar en slechts 1 jaar voor de universitair. Men kan ook beroepsmilitair worden en dan heeft men ook een zeer hoog loon.

- Het openbaar vervoer is er zeer slecht. Weinig of geen bussen en zeer onregelmatig. Vele Cubanen doen autostop en rijden mee in de bak van de camions. Wel een mooi beeld om te zien. Er zijn wel veel fietsers en fietstaxi.

- Telefoneren in het binnenland is bijna gratis maar naar het buitenland bellen kost al vlug 1 dollar voor een paar zinnen.

Ook e-mail is in sommige hotels mogelijk en kost niet te veel; max 1 dollar.

- Sommige zaken zijn geprivatiseerd. Het gaat wel alleen over kleine zaken zoals een boer die een bepaald procent van zijn

productie mag verkopen, een stielman, een fietstaxi enz... Zij moeten per maand een bepaalde som belastingen betalen.

- De andere Cubanen betalen geen belastingen, geen sociale lasten enz... niets.

Tot daar enkele gegevens die we wel een paar keer hebben gecheckt maar toch maar geven voor wat ze waard zijn.

Zaterdag 10 februari 2001

De samenkomst is voorzien op de luchthaven om 10.30 u. om drie uur later de vlucht naar Madrid te nemen. Goed op tijd en voor mij veel te vroeg maar met een groep van 19 personen weet je nooit. Iedereen is stipt op tijd en dat geeft al een goede indruk. (Het bleek nadien dat het een uitzonderlijke stipte en gemakkelijke groep zou zijn en dit gedurende de ganse reis. Nooit was er iemand te laat en het was een reis zonder één enkel probleem)

Sommigen worden uitgewuifd door vrienden of familie want buiten twee koppels, Caroline en Laurent en Irma en ik zelf, vertrekken de anderen alleen.

Er werden heel wat hulpgoederen ingezameld door de verschillende leden van de groep. Bernadette, de Nederlandse, had met haar werkgroep Cuba voor

het grootste gedeelte gezorgd. Het is de bedoeling om bij elk van onze bezoeken aan een instelling wat af te geven. Medicamenten in de klinieken, schoolgerief in een klasje enz...

Alles is netjes in verschillende dozen gepakt zodat er bij de bagage van ieder van ons één doos kan worden bijgezet om overgewicht en extra betalingen te vermijden.

Alles en iedereen zijn vlug ingecheckt zonder problemen. Irma en ik zitten naast mekaar en Veerle aan het venster. Die is zeker moe want ze slaapt bijna de ganse vlucht. Tussendoor doet ze een babbel over haar werk met Irma.

Na een vlucht van 2u. landen we in Madrid en hebben we nog 2u. wachttijd om over te stappen op een vlucht naar Havanna. Na 9u. vliegen komen we aan in de hoofdstad van Cuba en de temperatuur maakt ons duidelijk dat het hier een stuk warmer is dan bij ons.

Op ons horloge staat 4 u. 's morgens maar hier is het 10 u. 's avonds. Tijd om naar ons hotel te gaan en vlug te gaan slapen want morgen begint de dag al met verschillende bezoeken.

Een bus met airconditioning wacht ons op en de chauffeur Luis en Cubaanse gids Maria zullen ons voor de rest van de reis vergezellen. Maria heet ons welkom in het Frans en geeft onderweg wat uitleg over Cuba. Katrien, onze reisbegeleidster en tolk, maakt een paar afspraken voor de volgende dag.

We worden ondergebracht in Villa Panamericana, een hotel met afzonderlijke appartementen, zo'n 10 km. buiten Havanna. Het is een goed driesterrenhotel gebouwd om de atleten onder te brengen van vroegere Pan-Amerikaanse spelen. Voor het slapen zijn we ondergebracht in propere en eenvoudige appartementen en voor het eten in het hotel.

Zondag 11 februari 2001

Om 8u. wacht ons een uitgebreid ontbijt, lekker en met veel vers fruit. We vertrekken onmiddellijk nadien voor een rondrit door de stad. In het centrum zien we veel fietstaxi's en Amerikaanse oldtimers uit de jaren vijftig; auto's van voor de revolutie. Eveneens opvallend zijn de palmbomen en de mooie vrouwen. Het geheel doet exotisch aan en brengt me onmiddellijk in de goede sfeer.

We bezoeken het Plaza de la Revolucion en rijden even naar het oudste en meest vervallen gedeelte van de stad Havanna, naar de wijk Dragones.

Hier wonen zo'n 30.000 inwoners per km², in hoge niet onderhouden en dikwijls onderkomen herenhuizen uit de vroegere Spaanse periode.

Wat verder in het oude centrum is Rincon Hamel. Een straat is volledig ingericht en beschilderd door de zwarten uit de buurt. Er staan allerlei voorwerpen binnen en buiten de huizen en de muren staan vol speciale schilderijen. Een plaatselijke inwoner geeft toelichting en we ontdekken hier heel wat uit de cultuur van de zwarten in Cuba. Op en na de middag speelt in de straat een bandje originele Cubaanse muziek met Afrikaanse invloeden en dansen enkele zwarten op de speciale muziek.

De toeschouwers en ook wij, wiegen mee en kijken gefascineerd toe. Er wordt al heel wat rum gedronken en de sfeer zit er in. Wij wagen ons op deze eerste dag nog maar aan enkele proevertjes. Een man komt een beetje in tranche, laat zich blinddoeken, en voert een dans uit tussen lege flessen zonder ze te raken. Eén voor één stampet hij ze weg en het is een mirakel dat niemand hierdoor gewond geraakt.

Op de middag eten we samen iets in een pittoresk restaurantje. De binnenkoer is prachtig met mooie houten galerijen op de eerste verdieping en exotische planten in de tuin. We vinden dit wel een dure aangelegenheid voor een middaghapje, maar nemen het er wel bij. Een pizza en andere kleinigheden kosten al vlug 4 à 5 \$. en 1.5 \$ voor een pintje.

Een plaatselijke zwarte zangeres brengt enkele aria's ten beste met een stem die geen micro nodig heeft.

Ze is gekleed in het wit en als ze Jef ten dans vraagt ziet er uit als een bruid die eindelijk de man van haar dromen heeft gevonden. Jef brengt het er goed van af en een applaus is onze dank.

Na de middag brengen we een bezoek aan het museum van de revolutie. Een mooi en boeiend overzicht van de geschiedenis van Cuba. Veel voorwerpen en foto's maar de bijhorende teksten zijn alleen in het Spaans en dat maakt de zaak wel wat moeilijk. Het is bovendien zeer gedetailleerd en mij steekt het na een tijd tegen, waarschijnlijk omdat ik het Spaans niet versta en omdat ik, spijtig genoeg, geen museumliefhebber ben. Gelukkig geeft Katrien in de verschillende zalen een samenvatting.

Tijd voor een wandeling in het oude gedeelte van de stad met zijn mooie gebouwen uit de koloniale periode. Alles omringd met pleintjes en bomen. Hier en daar zijn er optredens van jongeren die straattheater brengen of een muziekgroep die leven in de brouwerij brengt met de Cubaanse Salsa.

Een groep steltenlopers amuseert de jeugd met allerlei spelletjes en probeert tussen door wat dollars af te luizen van de toeristen. Voor die vermakelijkheden is dat graag gegeven.

's Avonds is het lekker eten in het hotel en zijn we nog een uurtje vrij. Sommigen gaan vlug

een e-mail naar België doen en betalen er 1 \$ voor. We slapen en dromen al zalig.

Maandag 12 februari 2001

Na een degelijk en uitgebreid ontbijt vertrekken we om 10u. naar het nieuwe gedeelte van Havanna. Hier zien we prachtige villa's die eigendom waren van de vroegere rijken en die nu dienen als Ambassade of voor de buitenlandse grote investeringsmaatschappijen.

Maria vertelt ook al enkele bijzonderheden over de Cubaanse samenleving. Tussendoor zal ze daar op de ganse reis mee verder gaan maar we moeten haar toch heel wat zelf vragen voor ze het spontaan vertelt. Niet dat ze van slechte wil is maar in het begin had ze een paar dagen tandpijn en nadien nam ze het misschien iets te gemakkelijk op. Maar goed we waren er op het einde toch globaal gezien tevreden over.

Op onze weg naar het onderhoud met de nationale vrouwenvakbond zien we ook nog enkele imponerende gebouwen zoals o.m. het Capitool

(een kopij van dit in Washington) dat nu dienst doet als museum.

Aangekomen bij de gebouwen van de vakbond worden we ontvangen door de leiding bestaande uit allemaal vrouwen. We weten onmiddellijk dat we in Cuba zijn want de voorzitter ziet er prachtig uit.

Luky, de reporter van Solidair, kan er zijn ogen niet van afslaan. Bij hem valt het op want hij zit schuin; bij mij niet want ik zit recht voor de delegatie.

Het is een boeiende uiteenzetting zowel ivm de nationale werking van de vakbond in Cuba als over de specifieke werking van de centrales van de gezondheidssector. (zie verslag)

Na hun uitleg worden er vele vragen gesteld die zonder enige terughoudendheid worden beantwoord.

Bij deze eerste confrontatie laat de groep haar waar gelaat zien: oplettend, leergierig, humoristisch en gedisciplineerd. Geen enkele vraag gaan we uit de weg en er worden bijkomende toelichtingen gevraagd als de antwoorden te vaag zijn. De toon voor de verdere reis is gezet. Ik geniet er van. Onmiddellijk voel ik me thuis en zijn alle remmen en obstakels van voor de reis verdwenen.

Het doet me deugd. Wel moet ik voor mezelf enkele zaken op een rijtje zetten en er wat dieper over nadenken. Veel punten zijn voor mij als syndicalist moeilijk te begrijpen. Een vakbond die samen met de bedrijfsleiding en eigenaars van de onderneming aan een zelfde doel werken, instaan voor de productiviteit en efficiëntie enz...

De eigendom is van de gemeenschap en allen werken ze voor het algemeen welzijn, dat is natuurlijk de reden, maar toch.... In de volgende dagen zal het hopelijk wel duidelijker worden.

Eerst moeten we nog vlug een snack gaan eten. Voor ongeveer 1.5 \$ zijn we gesteld en kunnen we vlug verder.

Het bezoek met de vakbond was zo interessant dat dit eerste bezoek is uitgelopen. Hierdoor komen we te laat op onze afspraak in de kliniek van de tropische geneeskunde die gespecialiseerd is in Aids.

Na een inleidend filmpje en een goede toelichting worden er opnieuw heel wat vragen gesteld.

(zie verslag) We krijgen ook een rondleiding en hebben een gesprek met een aids-patiënt.

Ik onthoud vooral hoe die jongen vertelt over zijn eigen inbreng bij de campagne tegen Aids. Hij gaat naar de discoteken om er persoonlijk te getuigen van zijn ziekte, de gevaren en hoe ze te voorkomen.

Vandaag is het een zware dag want we brengen nog een bezoek aan het Biotechnisch instituut. Dit is indrukwekkend, uitgerust met de meest gespecialiseerde apparatuur uit Japan en Duitsland.

Hier gebeurt onderzoek naar en productie van nieuwe medicamenten, ook voor Aids. (zie verslag)

Indien er geen boycot moest zijn van de US en andere landen zouden verschillende medicamenten een bron van inkomsten kunnen zijn.

's Avonds zijn we vrij; het komt goed van pas. Verrassing! Er is geen eten voorzien voor ons in het hotel want er is een feest. Na wat over en weer gepalaver kunnen we in een dicht bijgelegen restaurantje terecht. We kunnen hier eten op kosten van het hotel voor max. 5 \$.

Ondertussen maak ik een wandelingetje langs de kraampjes met artisanale voorwerpen, die verkocht worden door zwarten. Ik sla een

praatje met vijf woorden Spaans en wat Engels. Een lach hier en daar en zelfs enkele danspasjes met een mooie zwarte. Ik haal vlug een goedkope fles rum voor slechts 3 \$ in een aanpalende wijkwinkel en trakteer de groep op een aperitief.

Na het eten zijn we moe genoeg om vlug in slaap te vallen want morgen is het een lange rit.

Dinsdag 13 februari 2001

We vertrekken vandaag naar Pinar Del Rio, gelegen in het oosten van Cuba. In de bus praat ik met Jef over het probleem van de asielzoekers. Jef werkt op de RVA en is actief bij de PVDA. Hij zegt niet zoveel maar als je een gesprek begint weet hij waarover hij spreekt. In verband met de vluchtelingen vinden we beiden dat de problemen in het land van oorsprong moeten opgelost worden. In afwachting daarvan zitten we natuurlijk met een massa vluchtelingen. Ik stel dat open grenzen in theorie ideaal is maar als België dit alleen doet, we onmiddellijk grote problemen zouden krijgen met onze eigen bevolking.

Als ik minister zou zijn, zou ik niet weten hoe ik dit nu zou moeten oplossen.

We worden onderbroken en daarmee ken ik het standpunt van hem niet. Ik moet dit gesprek met Jef later beslist nog eens verder zetten. Onderweg bezoeken we een psychiatrische kliniek. (zie verslag)

We staan versteld want het is een dorp op zich waar zowel de patiënten als de werknemers verblijven en wonen.

We worden goed ontvangen met wat algemene uitleg. Een mannenkamer wordt getoond en het geeft de indruk van een kazernekamer met langs weerszij rijen bedden zonder comfort. Ook nog een vrouwenkamer waar de zaal wat meer privacy geeft en er om de vier bedden tussenschotten staan.

Na het tonen van de kamers worden we zelfs in een bus rondgevoerd.

De uitleg blijft vaag en er is geen toelichting over de specifieke behandeling van de verschillende groepen. Het komt mij over dat het vooral over bezigheidstherapie gaat. Ook de patiënten die we te zien krijgen geven ons meer de indruk van mentaal gehandicapten of demente personen. Niet dat ze daar niet goed me omspringen, maar het beeld is niet volledig.

Er zijn nog andere buitenlandse groepen o.m. People for People uit Amerika. Het zijn ook medici en sociale werkers, meestal gepensioneerd, die ook niet akkoord gaan met de boycot van de V.S.

Het moet ook allemaal wat vlug gaan want deze middag is er in een zaal een optreden van patiënten voor alle bezoekende groepen. Het is een zangkoor met afwisselende solozangen.

Een operastem doet de micro bijna springen en ook de andere solisten kunnen nogal een groot volume ontwikkelen. De stemmen zijn wel prachtig een ontlokken een staande ovatie.

Het is weer wat uitgelopen maar het was de moeite.

Het maakt me gelukkig te zien met welke bekommernis en inzet men hier omgaat met een zwakke, en dikwijls verstoten groep mensen uit onze maatschappij. Het is een voorbeeld.

We zetten onze weg naar Pinar Del Rio verder en stoppen even voor een pizza of een broodje. Terug in de bus zit ik naast Det (Bernadette) uit Gent. We praten over alles en nog wat en leren mekaar zo wat beter kennen. Het is nogal een stille maar toch wel en toffe. Ze werkt in Het AZ Gent als verpleegster op de dienst ORL.

We praten wat over onze jeugd, haar zus die in Tienen woont en over onze opvoeding. Zo vliegt de tijd en zijn we snel aangekomen in Pinar Del Rio.

We bezoeken in de stad een sigarenfabriek en zien de werknemers bezig bij het vervaardigen van de sigaren. Sommigen ontdoen de tabaksbladeren van de nerven; anderen rollen de sigaren.

Ook hier moet het iets te vlug gaan zodat we niet veel tijd hebben voor een gesprek met de werknemers over hun arbeidsvoorwaarden.

Ze moeten hun productienormen halen en verdienen dan zo'n 175 pesos per maand. Als ze er meer doen, en dat is meestal, verdienen ze soms tot het dubbele.

Bij dit atelier hoort ook nog en likeurwinkel waar we Rum kunnen kopen en disketjes met Salsamuziek van Cubaanse groepen.

Ik laat me maar bijstaan door Katrien want zelf ken ik de groepen niet. Ik neem dan maar een plaatje met als titel "Original de Manzanillo",

die ik al hoorde in de bus. (thuis stel ik vast dat de opnamekwaliteit niet zo goed is)

Dan naar de camping Aguas Claras

Het is een prachtige plaats en geen camping zoals wij ons dat voorstellen met tenten enz...

Het is een prachtig park met bungalows en een mooi zwembad.

Dat begint dus goed. In ons gesprek met de gids Maria, vernemen we dat deze dollarhotels, en een camping is hier ook een hotel, niet voor de gewone Cubaan zijn. Zij kunnen er enkel komen mits een speciale toelating zoals bv. een beloning op het werk omwille van buitengewone prestaties. We praten nog even verder over het Cubaanse systeem, speciaal over de uitreisbeperkingen en de slechte mobiliteit in het land. Ze vindt dat ook een tekort.

Na het avondeten is het tijd voor de Salsa. Een plaatselijke schone, maar een heel strenge, leert het ons aan. De pasjes lijken gemakkelijk maar eens op muziek is het niet zo evident om het ritme te behouden. De meeste huppelen te veel of nemen de passen te groot. Ik dans met Joke en we zijn er snel mee weg (denken we toch).

Bij het meer sensuele doorbuigen haken wij en de meeste af... niet omwille van het sensuele maar omdat we te stram zijn...

Na een uurtje stoppen we er mee, drinken nog een rum of een frisdrank en gaan maar slapen.

Woensdag 14 februari 2001

Een dag rustig in de vallei van Vinales.

We rijden langs bananen- en suikerrietplantages en af en toe zien we tabaksvelden.

We hebben een mooi zicht op de vallei en bezoeken een tabaksdrogerij. In de bus maak ik een praatje met Caroline, een verpleegster die ook werkt in het AZ Gent. Ze staat in voor het bezorgen van de medicamenten e.a. naar de verschillende diensten. Ze vertelt me dat het daar zo groot is dat ze in de onderaardse gangen wel twintig minuten nodig heeft om van de ene kant naar de andere te ...fietsen. Haar man Laurent slaapt ondertussen rustig verder in de bus. Laurent zegt niet veel maar is zo'n stille genietster die toch humoristisch op zijn Gents uit de hoek kan komen. Hij lacht letterlijk en figuurlijk in zijn baard. Hij is achteraan in de vijftig en scheikundige en onderzoeker aan de universiteit van Gent. Hij

zal nog wel verder loskomen door de exotische schoonheden op dit eiland...

Onderweg stappen we even uit voor het bezoek aan een grot. Op de weg ernaar staan een paar mannen uitgedost als indianen, met enkel een rood lapje rond hun middel.

Zij willen natuurlijk wat bijverdienen, voeren wat danspasjes uit en lokken Det en Marleen Devis naar zich toe om op de foto te komen. Sommigen dachten zelfs dat ze het lapje zagen omhoog gaan...!

In de grot is het enkele tientallen meters varen op een ondergronds water en we hebben die man, of de staat, weer enkele dollars laten verdienen. Speciaal was het niet.

Tijdens onze tochten door Cuba valt het op dat er ontzaglijk veel roofvogels in de lucht cirkelen. Meestal zijn het kleine gieren op zoek naar een prooi. We vervolgen onze weg en het landschap blijft mooi afwisselend met nu vooral koffieplantages. Steeds zijn er in het landschap palmbomen aanwezig, in bosjes samen of over de velden en bergruggen verspreid.

Toch de moeite en mooi om zien.

We bezoeken een likeurbottelarij, een hele kleine, met een twintigtal werknemers.

Ik vraag aan Claire om even tolk te zijn en we vragen aan de werknemers hoe zij dat afstompelijk werk ervaren en wat ze verdienen. Ze hebben ook weer een minimum basisloon en premies als ze boven de norm werken.

Ze zijn tevreden met hun werk en het systeem. Ik stel er me wel vragen bij. Bij ons zijn we steeds tegen dat premiesysteem geweest omdat de werkers moreel en praktisch verplicht werden om steeds meer en harder te produceren. Blijkbaar, in dit gesprek, ervaren ze het hier anders. Of het werkelijk zo is kan ik in dit kort bestek niet achterhalen. Zo verspelen Claire en ik ons drankje maar ik vind een contact met de bevolking belangrijker. Ook de gesprekken met Claire en de anderen van de groep vind ik belangrijk. Zo alleen kan men iemand beter begrijpen, waarderen en respecteren. Dit alles groeit wel in deze groep. Claire is een Franstalige dokter die wel goed Nederlands spreekt en voor "Geneeskunde voor het Volk" werkt. Ik denk dat ze vroeger ook al in een ontwikkelingsland heeft gewerkt nl in Congo. Het is ook een zeer gemotiveerde

vrouw waar men niet anders dan respect kan voor opbrengen.

Tijd om een stukje te gaan eten, buiten op een binnenkoer onder de planten. Het zal weer kip of pizza of een broodje worden...wel dikwijls hetzelfde maar het is toch lekker en gewoonlijk nog bij prijs, zo'n 2.5 \$ en 1 \$ voor een pintje.

Voor de eerste keer duiken de bedelaars op. Het zijn er maar enkelen: sommigen om sigaren te verkopen in 't zwart, een vrouw met een kindje die dollars vraagt en anderen vragen zeep.

In vergelijking met sommige andere ontwikkelingslanden is het bedelen hier miniem. Het is natuurlijk ook een gevolg van de toeristen die meer en meer opduiken in de steden van Cuba.

Dan op weg naar een vissersdorpje voor een bezoek aan een visverwerkingsbedrijf.

Bij toeval worden we hier ontvangen door de wijkvoorzitter met zijn "schepenen". Een andere groep had afgezegd en het bestuur wilde ons in de plaats van die andere groep ontvangen. Gelukkig, want het was reeds te laat geworden om van de fabriek iets te zien aangezien iedereen al naar huis was. We kregen de mogelijkheid tot het stellen van vragen over de werking van het gemeentebestuur, de inkomsten van de visvangst enz... (zie verslag)

De antwoorden over de politieke werking waren niet concreet genoeg. Over de visserij konden ze wel heel wat toelichting en voorbeelden geven. Vooral de plaatselijke verantwoordelijke voor cultuur viel op. Een zeer mooie jonge zwarte vrouw, in het wit gekleed en steeds glimlachend. Ook de voorzitter zag er stralend uit. Ik merkte op dat dit natuurlijk niet anders kon met zoveel moois in zijn buurt. Hij gaf dit graag toe...

Al wandelend brachten we vervolgens samen een bezoek aan een interessante kindercrèche en aan het visverwerkersbedrijf. Maar zoals eerder gezegd, de loods was leeg en dus niet boeiend.

De avond werd afgesloten met een gezellige maaltijd met kaarsen want het was Valentijnsdag.

Aan tafel vragen Jef, Marleen DeVis en anderen wat ik zoal gedaan heb. Ik vertel hen

van mijn jeugd als Kajotter en de methode van Cardijn:

"Zien, oordelen en dan handelen" en "Voordoen, meedoen en doen nadoen". Dit heeft me in alle omstandigheden veel bijgebracht en nog, ook op deze reis. Ook over mijn werk als syndicaal verantwoordelijke in de verzekeringssector en mijn job als inspecteur. Nadien ben ik in een gat gevallen en heb een coöperatieve opgestart met vijf winkels die nu allemaal overgenomen zijn. Over mijn jarenlang huwelijk en het nu samenzijn sinds enkele jaren met Irma enz.... Ik ben blij dat ik terug met het sociale leven kan aanknopen, voor de rest zien we wel.

Het wordt tijd om slapen te gaan. Valentijnsdag is een feestdag in Cuba en wordt uitbundig gevierd. Amor, Amor.... zelfs de handdoeken lagen opgevouwd als een hartje op ons bed.

De liefde was weer groot tussen Irma en mij...

donderdag 15 februari 2001

We vertrekken om 9u. en verlaten het prachtige park bij zonsopgang. De vogels fluiten een mooi melodietje en de zon schittert al tussen de palmbomen... rustig en enig mooi.

Deze voormiddag hebben we een lange tocht naar Havanna voor de boeg; zo'n 2.30 u. Onderweg even kijken of de rugzak van Bernadette haar dochter nog terug te vinden is. Ze was hem vergeten bij een vorig bezoek aan Cuba. Gelukkig is hij er na al die tijd nog en het geluk straalt van Bernadette haar gezicht af.

Eerder had ik met haar ook nog en gesprek gehad over de relatie tussen echtgenoten. We waren het eens met mekaar dat het moet kunnen dat mensen zich een stuk afzonderlijk ontplooiën en andere momenten weer intens samen kunnen zijn.

Zo te horen heeft ze een toffe relatie en flinke kinderen Zij en haar man willen zich hard inzetten voor een betere en rechtvaardigere wereld. Tof.

Het landschap is opnieuw afwisselend en mooi:

suikerrietvelden, altijd veel groepjes palmbomen en in de verte de bergen.

Het zijn niet de grootste bergen van Cuba; die liggen in het centraal gedeelte.

Naarmate we Havanna naderen is het wel vlakker en iets eentoniger. De geest in de bus is nochtans prima... er wordt gepraat, gelachen en dit keer ook al eens gezongen.

Caroline vraagt op een beetje aandringen van mij de micro. Ze brengt een Russisch kinderliedje dat nogal Frans klinkt. Michèle en Marleen met de krolletjes (zo noem ik ze om het onderscheid te maken met lange Marleen) kunnen niet onderdoen en brengen een paar Latijns-Amerikaanse liederen. De groep neuriet mee. Michèle is een Franstalige verpleegster die toch wel haar plan trekt in het Nederlands. Ze lacht graag en zij is de cameravrouw van dienst. Ze is meestal samen met Claire omdat ze beiden Franstalig zijn. Ze valt wel mee.

Na het eten gaan we de Polikliniek in de wijk Dragones in Havana bezoeken.

Het is een project dat de vzw Geneeskunde voor de Derde Wereld Volk steunt. Verschillende leden van de groep zijn daarin actief en hebben dat project gesteund. Joke deed in de busrit al een oproep en vertelde hoe zij haar steentje heeft bijgedragen door aan vrienden en familie te vragen hun gift bij de geboorte van haar zoontjes Arthur en Victor, te storten aan dit project. Proficiat. Vroeger deed ik iets gelijkaardig maar dan voor een project in Haïti. Ik zal nu zeker aan dit project danken als ik nog iets te vieren heb of nog een kindje maak...

Met de hulp van België e.a. landen kon de polikliniek zich verder uitrusten.

We kregen een deskundige uitleg, rondleiding en beter inzicht in de werking van deze wijkkliniek.

(zie verslag)

Toch weer iets om dieper op in te gaan en de volgende uren en dagen over na te denken.

Dan maar weer voldaan naar ons Lincoln hotel voor het avondeten en de avondwandeling nadien.

Ik ben toch blij dat ik met deze groep meegegaan ben naar Cuba...!

Vrijdag 16 februari 2001.

We slapen wat later en vertrekken om 10 u. naar het grootste hospitaal van Havanna. De

inkomhal is indrukwekkend en immens groot; het overvalt me.

Het gebouw was voor de revolutie voorzien om te functioneren als bank en telt vele verdiepingen.

De ontvangst is weer stipt en prima.

Het inleidend filmpje geeft me de indruk in Gasthuisberg te zijn ipv in een derdewereld land.

Ook hier weer een inleiding met vragen en discussie. **(zie verslag)** Dan een rondleiding en een bezoek aan een patiënt waarna ik nog even een gesprek had met de familie van een patiënt.

De mensen waren zeer tevreden van de opvang en de verzorging. De Cubanen zijn nooit alleen in de kliniek. Iemand van de familie wil altijd bij de patiënt blijven. Ook dat kan en is geregeld.

Nadien gaan we in ijltempo een bezoek brengen aan enkele kraampjes op een plaatselijke markt en eten lekker in de Chinese wijk.

Vanwaar al die chinezen hier komen ben ik vergeten te vragen maar Irma dacht dat ze er gekomen zijn ten tijde van het aanleggen van de treinsporen.

Het is een mooie buurt met allerlei drank- en eetgelegenheden. Men kan hier ook eten vinden dat men kan betalen met pesos. We nemen twee hamburgers voor 20 pesos, zo'n 40 Fr.

Het bier drinken we op een terrasje voor 1 \$.

Snel voort maken want om 14 u. moeten we in het instituut zijn waar Latijns-Amerikaanse en Afrikaanse jongeren worden opgeleid tot dokter.

Tijdens de busrit praat ik met Veerle, een nog jonge verpleegster, werkzaam in de psychiatrie. Ze was als studente al een paar keer naar Roemenie geweest om te helpen in een psychiatrische instelling. Aangezien ik ook al tientallen keren allerlei bezoeken heb gebracht aan Roemenie, verzeilen we vlug in een interessant gesprek. We zijn het er over eens dat Cuba toch volledig anders is. Hier is alles netjes, blijkbaar zet men zich hier in voor de zaak en kunnen ze iets realiseren. Volkomen anders dan in Roemenie. Veerle geniet blijkbaar ook van deze reis. Het is wel een stille, maar is toch aangenaam gezelschap.

Het gebouw waar we toekomen was een vroegere Marinebasis. De uitleg die ons wordt gegeven is goed en na enkele vragen worden we ook nog even rondgeleid. (zie verslag)

Ik vind het opnieuw indrukwekkend dat een land als Cuba in staat is om nog jaarlijks zo'n 200 dokters uit de armste landen in de wereld op te leiden. Die kunnen dan op hun beurt gaan werken in de meest afgelegen en verwaarloosde delen van hun eigen land.

Ik zit er met bewondering en verwondering naar te kijken en voel me verlegen dat wij in België en in de andere Westerse landen die dingen niet kunnen of willen doen. Waarschijnlijk hebben we ook zoiets als beursstudenten maar daar weet ik niet zo veel van. Onderweg vertelt Joke nog even over haar zoon Arthur. Het kind is autistisch en Joke heeft een videofilm bij om raad te vragen aan specialisten in Cuba. Ze zegden dat ze het in België goed doen en ze gewoon kan verder doen zoals ze bezig is. In mijn binnenste heb ik toch wel bewondering voor al die mensen die zich zo dagelijks inzetten voor hun kinderen met een handicap.

Vandaag zijn we vroeg in het hotel en zijn we voor de rest van de avond vrij. Dan maar even een wandeling maken met Irma. Tijdens de dag kan ik ze al niet zoveel knuffelen want ik moet toch wat mijn manieren houden in de groep. Bovendien is het echt aangenaam en interessant om onderweg afwisselend bij iemand anders te zijn om van gedachten te wisselen. Ook wel leerrijk.

We wandelen even tot aan de zee en zetten ons op de dijk. Wat verder staat een Cubaans zwart koppel heftig te praten. Ze kijken strak voor zich uit en gaan nogal hevig te keer. Waarschijnlijk moeten ze even een echtelijke ruzie uitpraten en kan dat niet binnen in die kleine appartementen. Hier hebben ze blijkbaar meer privacy.

Wat verder ontmoeten we een jong gezin met een kindje. In gebrekkig Engels staan ze ons te woord.

Ze hebben het ook moeilijk om rond te komen maar zijn toch tevreden.

Ik ga mee naar hun appartement want ik wil wel zien hoe ze wonen. Irma gaat al naar het hotel.

Ze zijn gehuisvest in de slechtste wijk van Havanna. Oude vervallen koloniale huizen met donkere gangen en kamers.

Op het eerste verdiep wonen ze samen met de ouders van het meisje.

Een klein versleten tafeltje, drie afgedankte stoelen en een vuur op een versleten kastje is alles wat ik zie. In een andere plaats een bed voor de ouders en een TV. Het is meestal een oude TV van Russische makelij. Lang gaan ze ook niet meer mee omdat daarvan geen wisselstukken meer te krijgen zijn.

Het jong koppel slaapt op een zolder.

Een badkamer, sober maar volledig, hebben ze wel.

Overall in Cuba is het proper en dat is ook hier zo.

Ze leven samen met hun klein loon van 180 pesos ieder en 70 pesos pensioen van moeder.

Ze komen hiermee niet rond maar hebben toch geen honger. Ik geef ze bij mijn afscheid enkele dollars.

Het is symbolisch want ik kan hen niet helpen en zeker niet al de Cubanen.

Aan het avondeten vinden we Lieve terug die vandaag niet was meegegaan en verkoos zoals Caroline en Laurent, in Havanna centrum te blijven.

Ze werkt in Gasthuisberg als verpleegster en is daar "de" delegé waar men naar opkijkt; het is nogal een felle. Ik verschiet elke keer hoe ze die verschillende glaasjes rum per dag kan binnen kappen. Ze woont in het Leuvense en heeft een stem om onderwijzeres te zijn. Ze was de ganse dag op "shock" met enkele Cubanen die haar alles over Cuba en Havanna hebben uitgelegd.

Na het avondeten gaan we met de groep naar het fort aan de zee en naar Canonazo de las Nueve. Daar wordt elke avond stipt om 21 u. een kanonschot afgevuurd. Een traditie die wordt opgeluisterd door wat Cubanen in klederdracht en door de aanwezigheid van vele Cubanen en toeristen. Het is de ceremonie van het kanonschot die in vroegere tijden het sluiten van de poorten aangaf. Om binnen te gaan moeten we 3 \$ betalen. Als we aan de inkompoort komen blijkt het 5 \$ te zijn. Een misverstand maar we gaan toch discussiëren.

We mogen dan toch met de groep aan de verminderde prijs binnen.

Het is een zeer groot fort dat nog volledig intact is.

Met dit bezoek is er weer een dag voorbij. Ik stel vast dat het snel gaat.

Zaterdag 17 februari 2001

Het ontbijt loopt niette vlot want de kok heeft zich blijkbaar verslapen. Dan maar zelf met enkelen bijspringen. Rita e.a. zijn hier blijkbaar thuis.

We rijden vandaag naar Santa Clara, zo'n 350 km van Havanna en dus zo'n 4u rijden.

Het landschap is redelijk vlak. Afwisselend zien we suikerrietvelden, citrusvruchten en banaanplantages. Ook voor de eerste keer wat akkerbouw. De citrusvruchten zijn wel specifiek voor deze regio. De plantages beslaan een oppervlakte van 300 km². De streek heeft ook vele fabrieken, opgericht door Israël, waar men de vruchten verwerkt tot vruchtensap en ze verpakt in brik. Af en toe zien we zelfs wat koeien en ander vee.

Onderweg is er een stop om iets te drinken en luisteren we naar twee gitaarspelers. Een papegaai

slaat ons gade vanuit zijn plaatsje in een boom. Als ik door het venster kijk zie ik weer veel roofvogels rondcirkelen. We rijden voorbij de plaats waar zich de afslag naar de Varkensbaai bevindt. De Amerikanen deden hier in 1961 een inval om het regime van Fidel omver te gooien. Ze mislukten en zo'n 1500 Amerikanen werden gevangen genomen en nadien omgeruild voor voedsel en medicamenten.

Er is hier ook een groot natuurgebied met nog typische krokodillen en ook een reconstructie van een vroeger indianendorp. Uiteindelijk waren de Indianen toch de oorspronkelijke bewoners van Cuba voor ze in de XI eeuw door de Spanjaarden volledig werden uitgeroeid.

Luis, de chauffeur, zet wat mooie Cubaanse muziek op en wij drinken ondertussen een rum, al of niet met cola, die Katrien ons trakteert.

We komen aan op de camping "los Caneyos". Het is een prachtig bungalowpark in de vorm van een indianendorp. Mooie kamers in kleine gebouwen, opgericht als een hut en met alle comfort. Ze zijn gelegen midden een park met prachtige bomen.

Vlug iets eten en snel naar het ouderlingen tehuis waar we verwacht worden.

Ik kan niet aan de verleiding weerstaan om, in afwachting dat ze het eten brengen, even een duik te nemen in het verlokkelijke zwembad.

Vlug mijn zwembroek uit de vallies en het water in.

In het tehuis staan de oudjes al klaar om ons een wegkomserenade te geven. Mooie vriendelijke dokters en verpleegsters staan weer in voor het onthaal.

In de binnenruimte zie ik een tekst die Marleen De Vis vertaalt en ik onthouden heb als:

"Je bent oud als je je illusies verliest."

Marleen is vroedvrouw in Leuven en werkt mee als vrijwilligster in de ngo "Geneeskunde voor de Derde Wereld". Ze heeft ook enkele jaren in Nicaragua gewerkt, was verleden jaar op reis in Irak en was reeds in Cuba. Ze weet dus van wanten. Het is geen uitbundige, maar toch steeds bereid voor een babbel en om Katrien af te lossen als tolk bij de vertalingen. Verder ken ik ze niet genoeg maar ze valt goed mee en is waarschijnlijk één van die vele idealisten hier in onze groep.

In dit opvanghuis verblijven alleenstaande + 60 jarigen die geen familie meer hebben om voor hen te zorgen. **(zie verslag)**

Ze betalen hier 40 pesos (80 fr.) de helft van hun pensioen en alles is volledig gratis, eten, woonst, kleren, verzorging enz... Er is degelijke opvang en het is hier zo goed dat sommigen er al dadelijk willen blijven logeren..... spijtig is dit alleen voor vrouwen.

Op de terugweg naar de stad stoppen we aan een mooi beeld van Ché met het kind. We maken er een groepsfoto als mooie herinnering aan dit land, aan onze groep en aan Ché.

Terug in ons bungalowpark gaan we vlug zwemmen, het is hier het weertje voor. Elke dag goed warm met af en toe wolken.

Wat moet het hier in de zomer heet zijn!

Voor het avondmaal nemen we samen nog een aperitief, natuurlijk iets met rum, en maken een evaluatie van de voorbije week.

De groep heeft niet veel problemen en is over de ganse lijn positief en wil zo verder.

Na het lekker avondeten is er een modeshow met Cubaanse modellen die de laatste mode showen.

Lucky kan niet vlug genoeg gedaan hebben met eten en gaat vooraf al zijn opwachting maken voor de show.

Het is de moeite, zowel wat het vrouwelijk schoon als de mooie stoffen en kleren betreft.

Nadien kunnen we direct niet slapen en blijven we nog met enkelen napraten.

Katrien, Marleen, Joke, Lucky en Pol genieten nog wat na bij een rum en van de modeshow en die mooie vrouwen komen we op de maten van die vrouwen en die van onze groep.

Katrien en de andere vrouwen gaan een weddenschap aan dat ik de maten van de BH van de vrouwen uit onze groep niet kan inschatten.

De plezierige noot zit er in en ik neem de uitdaging aan. Het zal morgen weer giehelen geblazen zijn. Het volgende uur lig ik er van wakker in mijn bed en vraag honderd uit aan Irma die absoluut wil slapen... “Zwijg nu eens met uwe zever...”

Slaap zacht.

Zondag 18 februari 2001

Opstaan in deze omgeving is zalig. De dauw hangt nog op het gras en de vogels fluiten een mooi melodietje.

Voor en tijdens het lekker ontbijtbuffet begin ik al voorzichtig de maten in te schatten. Rita, die voor het onthaal zorgt in Gasthuisberg en ook syndicaal delegé is, geeft me adviezen. Ze zegt dat ik de maten van hun kleren moet vragen, dat zal ons al veel verder helpen. Zo gezegd zo gedaan en ik bekom zo al enkele nuttige gegevens. Rita denkt dat sommigen vals spelen...

Rita lijkt meer ontspannen naargelang de reis vordert en bevordert mee de goede geest in de groep.

We kunnen vrij vlug vertrekken naar het mausoleum van Ché. Hier hebben ze enkele jaren terug de overblijfselen van Ché kunnen begraven nadat ze waren terug gevonden in Bolivia.

De plaats waar het mausoleum zich bevindt is indrukwekkend. Het beeld rijst in de hoogte, Ché met zijn geweer en een arm in het gips. Van aan het beeld hebben we een indrukwekkend zicht over de vlakte.

Vandaag is er juist de uitreiking van een brevet aan een groep schoolkinderen. Ze maken zich klaar voor de hulde. Alleen de beste en meest gemotiveerde ontvangen dit brevet. Ook niet alle jongeren zijn hierin geïnteresseerd.

De groep is blij, nerveus en fier. Het geheel brengt me wat in verwarring en bezorgt me gemengde gevoelens. Om iets meer te vernemen vraag ik een gesprek aan enkele tieners (13 à 14 jaar?).

Twee meisjes staan onmiddellijk recht, antwoorden beleefd en zeer uitgebreid op mijn vragen die Marleen De Vis voor mij vertaalt.

Wat een discipline en wat een houding vind ik bij deze jongeren! Ik kan me niet indenken dat er iemand bij ons de jeugd kan aanspreken over ons systeem, de waarden en gebreken daarvan enz... Laat staan dat jongeren in België ons daar op willen te woord staan, laat staan zinnige antwoorden kunnen en willen op geven.

Voor hen beiden is het een prachtige dag in hun leven. Gratis opleiding voor iedereen en gratis gezondheidszorg vinden ze de beste punten in Cuba. Op de vraag of ze ook minder goede punten zien geven ze geen antwoord.

Ze denken dat de Cubanen niet arm zijn: ze hebben niet veel maar leven en zijn tevreden.

Op de vraag wat ze zouden doen als zij minister zouden zijn antwoorden ze: “zorgen dat de economische blokkade tegen hun land wordt opgeheven.”

Ze bedanken België omdat wij tegen de blokkade hebben gestemd in de VN. Het is tijd om op te treden en dus gaat ons gesprek niet verder...spijtig.

Op de middag rijden we naar de plaats waar Ché met een groep revolutionairen een trein deed ontsporen tijdens de revolutie.

Dankzij verschillende wagons met wapens kreeg de revolutie een gunstige wending in de strijd tegen Batista. Nu staan er nog enkele wagons en de bulldozer waarmee ze de trein deden ontsporen. Ze doen dienst als museum.

We keren terug naar het mausoleum voor de plechtigheid met de kinderen en wandelen nadien te voet naar het centrum van Santa Clara.

We zoeken iets te eten, een broodje of een pizza, en kuieren wat in de straten van de stad. Het centrum heeft een mooi pleintje en van op de bank kijken Irma en ik naar de oude gebouwen. Ze hebben wel iets! Spijtig van dat lelijk groen flatgebouw dat nu dienst doet als hotel Santa Clara. Wat een geluk dat we hier niet logeren zoals voorzien was maar dat we in ons prachtig park zijn ondergebracht.

Ook hier zoals in Havanna zien we veel fietsers en fietstaxi's. Caroline en Rita keren met zo'n fietstaxi naar het hotel, wij en de anderen nemen de bus.

Fietsen zijn gebruikelijke vervoermiddelen voor de Cubanen omdat er te weinig benzine in het land is en alles te duur is. China heeft er ooit eens duizenden geschonken aan Cuba, die ze nu zelf produceert.

Het is zondag en ook de gezinnen flaneren hier rond. De kinderen mogen voor een cent op een karretje zitten. Het ruittuig is getrokken door een geit die rondjes loopt rond het plein.

Vandaag is het heel warm in de zon. Gelukkig gaan we naar ons park waar we nog lekker kunnen zwemmen. Er is ook nog genoeg tijd over om ons dagboek bij te werken en nog enkele kaartjes te kopen.

Voor het avondeten komen we nog even samen voor een rum en om enkele afspraken te maken. Het is nu dat ik moet uitleg verschaffen over mijn inschatting van de maten. Al bij al is het bijna allemaal juist want mijn gegevens blijken nog redelijk te kloppen.... Velen vragen zich nochtans af of Caroline geen Chinese maat heeft opgegeven.

Maandag 19 februari 2001

s' Morgens als ik opsta en even naar buiten ga zie ik een parkwachter die even goedendag komt zeggen.

Hij spreekt Engels en dus maak ik vlug een praatje.

Het is de eerste die niet echt tevreden is over het systeem. Misschien wel aannemelijk aangezien hij vroeger vertaler Russisch was en nu, na de val van het Oostblok, is hij parkwachter. Het systeem heeft vele goede kanten maar toch enkele ernstige fouten, zegt hij. Er is geen echte vrije meningsuiting; uitlatingen tegen het systeem of haar waarden kan niet, meerpartijen en betogingen of dissidentie evenmin. De verschillende opsluitingen zijn daar het bewijs van.

Een andere parkwachter komt naderbij en zo breekt hij zijn gesprek af. Ik denk hier even over na en vermoed dat de man wel gelijk zal hebben. De vraag die me meer en meer bezig houdt is tegen welke prijs men het communistisch systeem van Fidel Castro moet aanvaarden. Er zijn vele goede en rechtvaardige verworvenheden die de Cubanen weten te waarderen. Welke beperkingen hebben zij daarvoor over..... Ik zal maar verder nadenken....

Na een lekker ontbijt gaan we naar het planten- of alternatieve hospitaal.

Verskillende vormen van alternatieve geneeskunde komen hier aan bod. Acupunctuur, homeopathie, modderbaden enz... (**zie verslag**)

In Cuba is deze geneeskunde volledig geïntegreerd in de klassieke geneeskunde. Dat is toch wel verwonderlijk en anders dan bij ons. Als leek vind ik dit veel beter.

We krijgen weer deskundige uitleg, stellen veel vragen en hebben een toffe rondleiding.

Nadien vrij bezoek aan de stad.

De meeste slenteren alleen of in kleine groepjes. Ik ga met Irma de stad wat beter verkennen en wat winkeltjes bekijken. In de dollarwinkels zijn de prijzen van alle producten te vergelijken met die van bij ons in België. Toch ontzettend duur voor de Cubanen die maar 400 Fr per maand verdienen.

Alleen zij die ergens dollars vastkrijgen kunnen in deze winkels iets kopen.

De pesoswinkels daarentegen zijn wel betaalbaar maar hebben alleen het aller noodzakelijkste om van te leven; zeker geen luxegoederen.

Ondertussen is de hemel voor de eerste keer dichtgetrokken en is de zon verdwenen. Het zal zo blijven voor de rest van de dag. Na het avondeten hebben we een bezoek aan een CDR, een wijkcomité ter bescherming van de revolutie.

Spijtig dat het nu af en toe wat regent want de mensen hebben zo hun best gedaan voor een goede ontvangst.

Broodjes en fruit liggen klaar en de muziek staat keihard. We krijgen wat toelichting over de werking en we vernemen dat het hier een klein comité van 68 leden betreft. Het is maar een kleine wijk ook. (**zie verslag**)

Hun taak is enerzijds de bescherming van de eigendommen en van de waarden van de revolutie en anderzijds het inrichten van activiteiten. Zij organiseren ook wachten. Er worden vele pertinente vragen gesteld en nadien wat gedanst.

Op de gedurfde vraag of deze wachten er zijn om de mensen te controleren ontstaat er wat animositeit in hun groep. Een man zegt toch spontaan dat dit inderdaad zo is want zowel de eigendommen moeten beschermd worden

tegen eventuele dieven als de gemeenschap tegen contrarevolutionaire aanvallen. Nadien nemen nog enkele omstanders het woord om de revolutie en haar waarden te verdedigen.

Een vrouwelijke professor van de universiteit zet nadien de puntjes even op de i door terecht al de goede kanten van de revolutie te verdedigen. Zij geeft nochtans geen antwoord op de vraag wat men doet met diegenen die er een andere mening op na houden en die willen verkondigen.

Een vrouw zegt nog dat vrijheid voor haar waarschijnlijk iets anders betekent dan voor ons. Voor haar is dat: "goed kunnen leven in goede gezondheid samen met mijn familie en zorgen voor een goede toekomst voor mijn kinderen."

Het geheel is voor mij te propagandistisch en ik ben bovendien niet in mijn beste doen. Ik ga wat uitrusten in de bus. Katrien komt me vragen of ik geïnteresseerd ben in een gesprek met de voorzitter en ik ga daar toch op in.

We discussiëren over vrije meningsuiting, vrijheid van vereniging, betoging politieke partijen enz...

Ik voel me niet goed bij de discussie omdat we goed ontvangen zijn en het voor hen een feest is.

Zij verdedigt het systeem maar weet op al mijn vragen ook geen antwoord.

Katrien steunt haar en stelt dat er wel vrije meningsuiting is enz... Ik zeg dat ik het er niet mee eens ben maar laat het er maar. Deze avond wil ik hier niet verder op ingaan, ik voel me wat moedeloos.

In de lichte regen zet de groep haar laatste danspasjes en neemt afscheid van deze vriendelijke en overtuigde mensen.

Dinsdag 20 februari 2001

We bezoeken vandaag "Las Marianas", een tuinbouwcoöperatieve die uitsluitend bestaat uit vrouwen.

Ze kweken fruit en groenten en verkopen die op de markt. Het is een mooi project waar nog steeds genoeg kandidaten voor te vinden zijn, ook al omwille van het hoge loon. De vrouwen ontvangen nl. een gedeelte van de winst. **(zie verslag)**

We worden even rondgeleid maar veel tijd hebben we hier niet om iets te bespreken aangezien ze inspectie verwachten.

Nadien was er een bezoek voorzien aan een vrouwenvereniging, maar ook dat valt weg omdat er een inspectie bezig is. Het zit niet mee voor deze dag want eerder was ook de samenkomst met de Podur Popular (provinciebestuur) reeds weggefallen

Hier keek ik nochtans naar uit omdat ik de discussie rond politiek en democratie graag had voortgezet met deze politieke mandatarissen.

Spijtig maar we zullen de discussies later wel verder zetten met anderen

Hierdoor zijn we vanaf 11u. vrij voor de rest van de

dag. Winkelen en wandelen in de stad, wat rusten en lezen aan het zwemdok en genieten van de zon, dat is alles wat we nog doen.

Na het avondeten is er opnieuw een modeshow.

Ook dit keer is het de moeite. Nadien slenteren we wat rond de standjes met stoffen en kledjes. Ik koop voor Irma een blauwe zachte sjaal om rond haar lichaam te doen. Nadien blijkt hij iets te klein te zijn. Misschien kan deze doek dan wel voor iets anders gebruikt worden. Mijn attentie was er...

Woensdag 21 februari 2001

We vertrekken vroeg naar Trinidad met een stop in de bergen.

Onderweg heb ik nog een lang gesprek met Lucky, iemand van de PVDA die meegaat als reporter voor Solidair. Die partij ligt me niet. Met haar woordenschat en optreden heeft ze bij velen een slecht imago en doet ze me teveel denken aan het communisme van het Oostblok. Lucky valt mee en ik discussieer met hem verder over het bezoek aan de CDR, over democratie in Cuba, principes van het marxisme en over de werking van zijn partij. Het is boeiend.

Eigenaardig hoe klein de wereld is want in dit gesprek stel ik vast dat Lucky vroeger in Tienen in dezelfde straat heeft gewoond als ik. Ondanks onze meningsverschillen zitten we voor vele punten toch op dezelfde golflengte. We spreken af om die discussies later nog verder te zetten. Ik vind hem "nen toffe pee".

In de bergen zullen de flinksten onder ons een wandeling (bergtocht) maken van drie uur. Het wordt een zeer sterke afdaling tot aan een waterval en dan natuurlijk een moeilijke

stijging terug. Ik ben al geen echte wandelaar en drie uur van dit lijkt me iets te veel. Spijtig. Gelukkig ging ik niet mee want achteraf zaten er enkele wandelaars goed door en ook Irma moest tot het uiterste gaan.

De wolken hangen vandaag laag en er valt af en toe wat regen. We blijven met een zestal boven aan de voet van een kuuroord.

We kuieren wat rond en wachten samen met vele toeschouwers op de doortocht van de ronde van Cuba voor Liefhebbers. Een internationale koers met Spanjaarden enz.. en natuurlijk veel Cubanen.

Een Cubaan komt als eerste boven en zal uiteindelijk die rit ook winnen.

Moe en nat komen de wandelaars toe. Ik geef vlug mijn trui en hemd aan Irma zodat ze wat droger is en ze nieuwe kleren uit de koffer kan nemen.

In de bus is het een kleine verkleedpartij en tussendoor eten we onze broodjes die we deze keer hadden meegenomen.

Het blijft deze dag maar regenen en zo komen we aan in Trinidad. Tijdens enkele opklaringen doen we een wandeling door de stad.

We bezoeken een potterie waar allerlei voorwerpen te koop worden aangeboden. Dit is een plaats die waarschijnlijk door alle gidsen wordt aangeprezen en waar bijgevolg alle toeristen stoppen.

Het is te merken want vlug staan er een vijftal personen rond ons voor zeep, dollars e.a.

Ik kan niet blijven geven en dus is het deze keer niets. Lieve vindt weer nog wat zeepjes en een stylo zodat er toch al enkelen tevreden zijn.

Zo'n toestanden zullen, zoals overal in de derde wereld, natuurlijk nog toenemen. Er zullen altijd enkelingen zijn die niet verlegen zijn om te bedelen

of die het werkelijk echt nodig hebben door de ene of andere omstandigheid. Van de kinderen begrijp ik het zeker. Zelfs bij ons springen ze als ze snoepjes krijgen.

We gaan nadien door smalle straatjes waar de vrouwen hun borduur- en handwerk trachten te verkopen. Mooie tafeldoeken e.a. napjes aan redelijke prijzen. Spijtig dat onze tafel thuis een speciale maat heeft en we daarom geen gepaste tafeldoek vinden.

Plots begint het echt te gieten en iedereen moet gaan schuilen. We vluchten onder het zeil van een standje maar worden er al snel nog natter onder.

Ik word binnen geroepen door een vrouw die in de deur staat. Het is een kleine plaats waar men enkele bouwmaterialen verkoopt. Een zak cement, enkele stenen en wat zand. We trachten iets te zeggen maar dat gaat moeilijk. De mensen blijven vriendelijk en ik neem een foto van de moeder en haar dochter en noteer haar adres. Ik zal de foto opsturen en uit dankbaarheid voor het schuilen geef ik aan het kleine meisje nog een dollar.

Nog even een wandeling door de stad, de kerk en het museum bezoeken en een specifiek drankje drinken in de taverne Canchanchara. Een zwarte zingt en slaat op twee trommels; het is gezellig.

Iedereen is voldaan en we kunnen de bus op voor een korte rit naar Cienfuegos.

Het is opnieuw een camping, de "Guajimico", bungalows voor twee personen midden een mooi park met een zwemdok.

Het avondeten is ook lekker en voor het slapengaan zet ik me nog even rustig met een biertje.

Donderdag 22 februari 2001.

Ik bel even naar mijn dochter Karla om te horen of alles in orde is in België en om te bevestigen om welk uur men ons zondag kan komen afhalen.

Veel meer kan ik niet zeggen want met mijn telefoonkaart zie ik op het toestel dat het zo'n dollar

per twee zinnen kost.

Thuis sneeuwt het..... en hier is het minstens 25° !

Vandaag hebben we eens een vrije voormiddag. Sommige zonnen en zwemmen; ik ga met Irma en enkele anderen nog een bergwandeling maken tot aan de zee. Het doet me goed en na een uurtje door berg en dal en door een kleine grot komen we aan de zee. We kunnen er niet in want het is een steile rotskant. Onderweg komen we een koppel tegen uit Haacht. Het doet wel eigenaardig aan om hier zo afgelegen twee Vlamingen te ontmoeten.

Zij reisden door Cuba met autostop en hadden geen enkel probleem om zich te verplaatsen. Op de terugweg vinden we Laurent die ligt te rusten langs de kant. We pikken hem op en gaan samen de berg af naar het zwemdok. Nog even zwemmen en dan inpakken.

Tussendoor denk ik terug aan het gesprek dat ik had met Katrien en bedenk er bij dat het in alle opzichten toch een knappe vrouw is. Zij is in de dertig en misschien al 10 keer naar Cuba geweest als reisleidster en verschillende keren naar andere Derdewereldlanden. Zij heeft ook nog als ontwikkelingshelpster gewerkt in Nicaragua en was daar met haar man en kinderen.

Ze wekt nu voor “Geneeskunde voor de Derde Wereld” en is de drijvende kracht achter heel wat initiatieven rond Cuba, samen met haar partner, Marc Vandepitte.

Ons gesprek ging over een project voor de jeugd in Cuba. Tijdens één van mijn rondwandelingen in de oude vervallen stad sprak ik met een jongere en vroeg hem wat hij graag zou veranderen als hij het geld zou hebben. Hij zei me dat er nood is aan iets voor de jeugd. Ze leven op straat en voor ontspanning zijn ze aangewezen op discoteken e.a. gelegenheden waar ze dollars moeten betalen. Dat geld hebben ze niet en dus zijn er geen gelegenheden voor hen want er zijn voor de staat nu andere prioriteiten.

Katrien dacht wel dat de bevoegde instanties wel zo’n projecten hadden uitgewerkt en dat die alleen maar wachten op financiële steun om ze uit te voeren. Ze zou eens bellen en dan konden we dat zaterdag in Havanna bespreken.

In de voorbije dagen was nl. bij Irma en mij het idee meer en meer gerijpt om een project in Cuba op te starten en te ondersteunen. We hebben de mogelijkheid aangezien onze firma, een coöperatieve, in haar statuten voorziet dat we een deel van de winst besteden aan de armste in de wereld. Projecten in Roemenie hadden ons wat afgeschrikt aangezien al het geld daar verdwenen was.

Hier liep alles blijkbaar toch iets ernstiger. Bovendien was er het project van “Geneeskunde voor de derde wereld” waar Katrien mee voor verantwoordelijk is en dat zij opvolgt.

Op de middag is er nog een aperitief, betaald door Marleen Devis voor haar verjaardag. Ik

denk dat ze 32 jaar wordt. De groep heeft haar een mooi geschenk gekocht; een affiche met Ché. Het doet haar plezier en we genieten verder van onze cocktail met rum. Ik herhaal het bij me zelf: ” ‘t is een mooie leerrijke reis en nog met een toffe groep ook. Ik ben tevreden dat ik dit samen met Irma kan doen. Ik pak ze eens goed vast en glunder...

Op aanraden van Luis en Maria vertrekken we met de bus en eten we onderweg een snack aan een benzinestation. Het wordt weer een broodje of een pizza. We vervolgen onze weg richting Havanna, waar we in de oude stad terug in ons Hotel Lincoln

logeren. In de bus praat ik nog wat bij met Marleen Vanmaercke. We hebben het over het systeem in Cuba en de politiek bij ons. Zij heeft ook nog als ontwikkelingshelpster gewerkt in Nicaragua. Ik vertel haar van mijn verleden en de moeilijke keuze om als Kristen die opgegroeid is in de Kristelijke Arbeidersbeweging, bepaalde keuzes te moeten maken. In de jaren zeventig was ik ook actief in de CVP maar heb daar op een bepaald ogenblik een punt achter gezet. Natuurlijk verandert dat gans je leven, je vriendenkring enz... Zij had hetzelfde meegemaakt door over te stappen van AGALEV naar de PVDA.

We praten nog even over het imago van haar partij en hoe men de burger beter kan betrekken bij de politiek. Ik stel vast dat Marleen ook een “echte” is. Recht voor de vuist en zoekend naar de waarheid en bereid er voor te vechten. Gelukkig bestaan er nog vele idealisten. Ik hoop dat er die ook mogen blijven in Cuba en dat de politieke en andere leiders hier dicht genoeg bij de bevolking blijven staan.

De avond hebben we vrij. Nog een wandeling tot aan de zee, het avondeten en dan een verdiende nachtrust.

Vrijdag 23 februari.

De dag van vandaag is er bijgekomen aangezien we een dag langer blijven dan voorzien.

In de loop van de dag heb ik nog een gesprek met Anita. Ik praat met haar over allerlei dingen en over de mogelijkheden die een ngo hebben om een project in te dienen en welke subsidies die kunnen krijgen. Anita is ook een

gedreven iemand die nu op de vormingsdienst van het ABVV werkt en vroeger bij het Abos. Onderweg is ze zelfs aan het studeren; ze volgt een opleiding ziekenhuiswetenschappen. Zij komt ook op voor de zwaksten en de verdrukten. Dat wordt haar niet altijd in dank afgenomen. Ze kent toevallig ook Omer Mommaerts, iemand van Kristenen voor het socialisme. Omer woont in haar straat en is nog een oude vriend van mij. Samen hebben we nog gestreden in de LBC en in “beweging”. Misschien kan ik later nog wat samenwerken met Anita.

Reeds vroeg bezoeken we vandaag de school voor motorisch gehandicapte kinderen “Solidaridad con Panama”. (**zie verslag**)

In het ontvangstcomité zit ook een vrouw die stage gedaan heeft bij ons in Oostende.

Zij leerde veel van ons maar kon ons toch ook wat bieden: “Hoe zij hier veel kunnen doen met weinig middelen.” Bij ons hebben we de allernieuwste toestellen maar hier zijn de middelen beperkt.

Men past hier vooral de filosofie van José Martí toe: “Werken en studeren moet samen gaan.”

Het is een pakkend project en enkelen pinken een traan weg als we de video zien met het verhaal van een meisje. Het is gehandicapt en schildert met haar tenen maar ze is heel gelukkig. Ook tijdens het muzikaal optreden van deze kinderen hebben we een emotioneel moment.

Dit laatste project bewijst nog maar eens met wat een aandacht en een zorg men hier met de zwaksten en meest gehandicapten omgaat

In de namiddag rijden we voor de eerste keer naar het strand van Havanna. Het is een prachtig strand, zo’n 20 km buiten de stad.

Een paar uur zonnen en zwemmen in de golven doet deugd na al de concentratie van de voormiddag.

Lieve moet haar nog omkleden en Anita e.a. houden de handdoeken voor. Het is wel en hele bedoening want mijn broekje uit en aan gaat iets vlugger.

Irma verkiest te lezen in de aangename zon en het warme zand; het is zo geen waterliefhebster.

Katrien heeft vandaag reeds een dossier ontvangen waarin een project beschreven is. Ze vertaalt en licht het toe. Het is de oprichting van een cultureel park aan de hoek van twee straten in de oude stadswijk Colon. Men zou

daar een plaats creëren waar de jeugd zich op een culturele en recreatieve wijze kan uitleven. (**zie project**)

Na het avondeten gaan we nog eens een laatste maal in groep de stad in. Een wandeling en ergens iets gezellig gaan drinken.

Tijdens de wandeling ontmoeten we een Cubaans koppel, op stap met de zus van de man. Ze gaan 5j huwelijk vieren.

Ze wandelen met ons verder en spreken goed Engels zodat we wat meer kunnen praten dan gewoonlijk. De zus is Lucy, een lerares Engels die verschillende jaren voorzitter is geweest van een CDR in de wijk Colon in Havanna. Ze verdient 300 pesos (600 Fr) en leeft samen met 8 personen in een appartement in één van die grote huizen in de stad. Ze werd door de partij aangesproken om te fungeren als voorzitter. Ze vertelt dat alle inwoners van de wijk automatisch lid zijn van het CDR maar weinigen zijn actief. Ik bedenk even dat dit ook bij ons zo is met vele verenigingen en partijen. Op een vergadering van het CDR wordt de voorzitter dan voorgesteld en de weinige aanwezigen keuren het met een soort hoerageroep goed.

Lucy zegt me dat er in Havanna bijna geen voorzitters meer te vinden zijn en de partij daarom zelf bekwame kandidaten aanspreekt. Die kunnen bijna niet anders dan akkoord te gaan. Veel wordt er op dit ogenblik ook niet meer gedaan. De mensen hebben andere zorgen aan hun hoofd, vooral materiele zorgen. Na een busrit waar ze lange tijd op mekaar geplakt staan hebben weinigen nog zin om iets te doen.

Veel hangt natuurlijk af van het dynamisme van die voorzitter. Toen zij er was ging het goed zegt ze glunderend. Ik geloof ze want voor haar 41 ste ziet ze er uit als een jeugdige twintiger.

Ook Irma heeft dat opgemerkt en vind dat ik er wat teveel aandacht aan schenk. Ik kijk verbaast...” ik teveel aandacht aan de vrouwen?” Natuurlijk heeft ze gelijk maar ze mag niet klagen over de aandacht en tederheid die ik haar geef.

Het is maar een interessant gesprek dat ik heb met deze Cubanen en eindelijk in een taal waarin ik veel kan vragen en zeggen.

Lucy vertelt over de moeilijke economische toestand sinds de val van het Oostblok. Met de

speciale regeling met het toerisme is ze niet helemaal akkoord. Ze ziet voorlopig geen andere oplossing maar toch heeft ze wrange gevoelens bij de dualiteit die de dollars doen ontstaan. De sociaal-economische toestand is volgens haar zeer slecht. Ze geeft enkele voorbeelden: de dollarjacht, dure prijzen van de verbruiksgoederen, vele basisgoederen zijn schaars, tekort aan woningen en veel werkloosheid in Havana o.m. door de vele Cubanen uit de provincie die naar Havana komen. Ook moet ze als lerares met lede ogen toezien hoe vele jonge meisjes uit de klas blijven en in de prostitutie gaan. Neen ze is niet zo enthousiast.

“ We wachten op betere tijden” zegt ze. Ik vraag me af hoe lang nog en wat als de bevolking het niet blijft nemen. Ondertussen is ze verder in gesprek met anderen en is dit interessant gesprek gestopt.

We trakteren de Cubanen op een drankje op een terras nabij de kathedraal. We blijven er niet zo lang want een groepje maakt te veel lawaai met hun muziek.

Lucky en ik spreken af om de Cubanen morgen eens te bezoeken in hun woning.

Terwijl sommigen nog even verder afzakken in de stad voor een drankje en een pasje, gaan Irma en ik slapen...

Zaterdag 24 februari 2001.

Deze morgen heb ik samen met Katrien en Lucky een afspraak met iemand van de plaatselijke verantwoordelijken voor dit project. Gisteren had ik al aan enkele mensen in die wijk gevraagd wat ze van zoiets dachten; ze waren allen enthousiast.

Ik heb gisteren voor het eten reeds al mijn vragen opgesteld zodat het vlot kan gaan.

Het gesprek loopt goed en we krijgen op al mijn vragen een degelijk antwoord. Ik wens haar proficiat voor de snelle en degelijke wijze waarop dit project wordt aangepakt. Ik hoop dat dit later even ernstig wordt gerealiseerd en opgevolgd.

We spreken af om verdere details vanuit België per mail e.a. te regelen.

Lucky en ik gaan nog vlug een bezoek brengen aan de Cubanen van gisteravond. Ze wonen toevallig in de buurt van het toekomstig project zodat we daar eerst een paar foto's gaan nemen.

De mensen wonen arm maar toch proper en gezellig. Klein maar goed ingericht en al de goden hebben er hun plaats. Het gesprek loopt over ditjes en datjes en ik hoor Cubanen voor de eerste keer van alles vragen over het systeem in België. Of de TV privé is, de scholen enz... Het is interessant maar we moeten verder want het is middag en Irma wacht om iets te gaan eten. Lucky geeft een paar kleinigheden zoals badzeep, een T-shirt e.a. als geschenk. Moeder vraagt of we ook nog melk willen gaan kopen voor haar gezin. We zeggen dat dit niet gaat en dit slechts een attentie is. We kunnen niet alles geven en oplossen.

Samen met Irma en Mia gaan we iets eten. Mia is blijkbaar ook in de wolken van haar reis. Ze heeft ook wat stof gekocht om iets te maken. We moeten onze kamer voor 14u verlaten en de valiezen in bewaring geven. We zijn wel verrast want ze vragen daar 1 \$ per valies voor.

Na de middag nog wat rondslechteren en dan inpakken en wegwezen. Nog even gaan we iets eten in de Casa de la Amistad, een rijkelijke en mooie bedoening. Het wordt mijn laatste pizza. We huldigen tussen door de gids, de chauffeur en Katrien voor hun begeleiding en geven hun een mooi aandenken. De eerste krijgen dollars, Katrien een mooie T-shirt met Ché. Ook Joke wordt bedankt met een T-shirt voor het organiseren van de reis.

En dan naar de luchthaven waar het vliegtuig rond 23u zal vertrekken. We moeten zeker 3u vooraf daar zijn omwille van de lange wachttijden bij het inchecken, betalen van luchthaventaks enz...

Alles verloopt langzaam maar toch normaal.

Alleen even paniek als Caroline een instapbewijs niet meer vindt. Ook dat kwam in orde.

Voor zo'n lange trip met het vliegtuig zorg ik dat ik naast Irma zit. Langs de andere kant van de gang zit Det naast mij. Die luistert veel naar de mooie muziek in haar koptelefoon en maakt af en toe een praatje met mij.

Ik zit graag bij Irma alhoewel we tijdens de busreizen meer dan de helft van de tijd niet naast mekaar zaten. Het afwisselend plaats nemen bij een ander lid van de groep was aangenaam en gaf boeiende gesprekken tot resultaat. Hopelijk blijven er wat vriendschappen van over.

Na een lange vlucht, waarop ik toch enkele uren kon slapen landden we met een tussenstop in Zaventem.

Alle valiezen blijken aangekomen te zijn. Na de afscheidskussen kunnen we huiswaarts.

Adieu Cuba, adieu toffe groep en tot weerzien!

Nabeschouwing.

Cuba en zijn bevolking hebben me aangegrepen en tot verder nadenken aangespoord.

Mijn persoonlijke en beperkte vaststellingen:

- Cuba is een ontwikkelingsland dat het moeilijk heeft, zeker op economisch gebied. Dat zware armoede heeft waarvoor vele andere landen mee verantwoordelijk zijn, maar... waar niemand sterft van honger en waar zeker geen extreme armoede is zoals in de meeste derde wereldlanden.
- Door de rantsoenering en het carnetsysteem wordt er gezorgd dat basisbehoeften zoals eten en wonen min of meer voorhanden zijn en betaalbaar blijven. Alhoewel er toch veel gemord wordt want ze komen er maar een veertiental dagen mee toe. De rest moet bijverdiend worden in 't zwart of met dollars.
- Cuba heeft een degelijk onderwijsnet en een goed uitgebouwde gezondheidszorg die bovendien volledig gratis zijn.
- Opvallend hoe Cuba blijkbaar in harmonie kan leven met een mix van kleuren, rassen, religies en culturen.
- De meeste aangesproken Cubanen zijn gelukkig in Cuba al vinden ze allemaal dat er fouten en gebreken zijn. Waar niet? Het grootste probleem ervaren ze het verschil tussen hen die vele dollars hebben en zij die er weinig of geen hebben. De meeste Cubanen nemen een afwachterende houding aan en

hopen dat de economische toestand snel zal verbeteren.

- Door deze jacht op dollars ontstaan er een deel vervelende nevenverschijnselen zoals bedelen, sjacheraars en corruptie. We hadden hier maar sporadisch mee te maken en ik kan niet inschatten hoe sterk dit al verspreid is.
- Al de Cubanen die ik op straat aansprak zijn minder dan vroeger geïnteresseerd in participatie bij de politieke besluitvorming. (In Havanna vinden ze op dit ogenblik geen voorzitters meer voor hun wijkcomités CDR, aldus een ex-voorzitter) Men heeft op dit ogenblik blijkbaar andere zorgen aan het hoofd.
- In deze twee weken heb ik ook geen zicht op de bureaucratie, de schendingen van de mensenrechten, de dissidentie en oppositie en eventuele gevangenen. Dit alles is een deel van Cuba waar de toerist, zelfs de kritische zoals wij, in dit kort tijdsbestek niet achter komt. Het is er wel allemaal en organisaties van mensenrechten berichten er regelmatig over.
- In tegenstelling met de verschillende landen van het vroegere Oostblok, waar ik toch heel veel ben geweest, is de mentaliteit hier volkomen anders. Ik voelde geen controle, geen angst, geen aanwezigheid van politie of van het apparaat enz... Ook de mensen zelf gedragen zich, toch tegenover ons, veel vrijer en blijer. Alleen de temperatuur kan dit waarschijnlijk niet verklaren...

Er blijven voor mij dus nog veel onduidelijkheden en vele vragen!

Het was voor mij nochtans een prachtige reis en dat vanuit vele opzichten.

Het deed deugd als ontspanningsreis vooral door het contact met een mooie natuur en de vriendelijke bevolking. Het was ook zeer leerrijk en pakkend omwille van al de kennis die ik mocht verzamelen rond Cuba, zijn bevolking en zijn communistisch systeem. Het heeft me bovendien aangezet om vele dingen terug in vraag te stellen.

Veel is nog niet duidelijk. Hoe kan het anders na een vluchtig bezoek van twee weken, zelfs

al hadden we diepgaande contacten met verantwoordelijken en gewone burgers.

Het zet me aan om nog meer te lezen en na te denken over Cuba en met nog meer Cubanen en anderen te discussiëren over hun systeem. In ieder geval houd ik van deze bevolking en zal ze steunen en helpen binnen mijn eigen beperkte mogelijkheden. Het project voor een cultureel park is een goede aanzet.

Ik moet ook toegeven dat men toch vlug geneigd is om een andere land met andere maatstaven te beoordelen dan je eigen land. Waarschijnlijk doen we dat ook zo met mensen onder mekaar.

Waar gaan we in België zo kritisch de jeugd en volwassenen en de instellingen ondervragen?

Waar stellen we zo'n kritische vragen over de werking van allerlei instellingen? Waar ontleden we zo de levenswijze van armen en minder bedeelden en stellen dat tegenover deze met een beter inkomen? enz...

Niet dat ik er spijt van heb om dat te doen, maar wel moet ik er voor zorgen om dit ook bij ons en elders te doen. Deze kritische, open en onbevooroordeelde kijk, zowel op onze eigen maatschappij als op andere systemen is absoluut noodzakelijk. Dan pas zal het mogelijk zijn om, na een lange periode, een juist oordeel te vellen.

Hoe de mensen in Cuba verder zullen reageren na haar kennismaking door het toerisme met het rijke Westen, met de dollars, de zwarte markt, kleine privé-initiatieven enz..., is mij een raadsel.

Hopelijk stopt snel de economische boycot en kan Cuba zich ontplooien als eender welk ander land. Dan pas zullen we haar systeem op haar juiste waarde kunnen beoordelen.

Dank je CUBA en tot ziens.

Pol Van Camp.